

Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı(DOKA) ve Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) işbirliğinde gerçekleştirilen **DOKA Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi Anketi**, Türkiye'nin yerel düzeyde çay imalat sanayindeki eğilimleri ölçen ilk gösterge oldu. DOKA Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi ile Doğu Karadeniz illerinde çay imalatında faaliyet gösteren firmaların mevcut durumları ve gelecek beklentileri incelenecek ve gelişmeler izlenecek. Doğu Karadeniz Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi ile Doğu Karadeniz illerindeki çay imalat sanayinin Türkiye geneli ve Avrupa Birliği üye ülkeleri ile karşılaştırılması mümkün hale gelmiştir.

Doğu Karadeniz'deki çay imalat sanayi 4 aydır gözlem altında:

DOKA ve TEPAV işbirliğinde gerçekleştirilen DOKA Çay İmalat Sanayi Anketi, Doğu Karadeniz illeri olan Artvin, Giresun, Ordu, Trabzon, Gümüşhane ve Rize'de çay imalat sanayinde faaliyet gösteren firmalara uygulanmaktadır. Bu kapsamda firmalar ile 4. dönem görüşmeler Nisan ayında yapılmıştır. Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi sonuçları her ayın 5. iş günü Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı ve TEPAV internet sayfalarında kamuoyuna açıklanacaktır.

Çay imalat sanayi güven endeksi nasıl hesaplanıyor:

Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi, ankette yer alan "Şu andaki toplam siparişleriniz için ne söyleyebilirsiniz?", "Şu andaki mevcut stok düzeyiniz için ne söyleyebilirsiniz?" ve "Önümüzdeki 3 ayda üretiminizin ne yönde değişeceğini düşünüyorsunuz?" sorularına verilen yanıtların balanslarının ortalaması alınarak hesaplanmaktadır.

Balans değeri, sorulara olumlu cevap verenler ile olumsuz cevap verenlerin farkı alınarak hesaplanmaktadır.

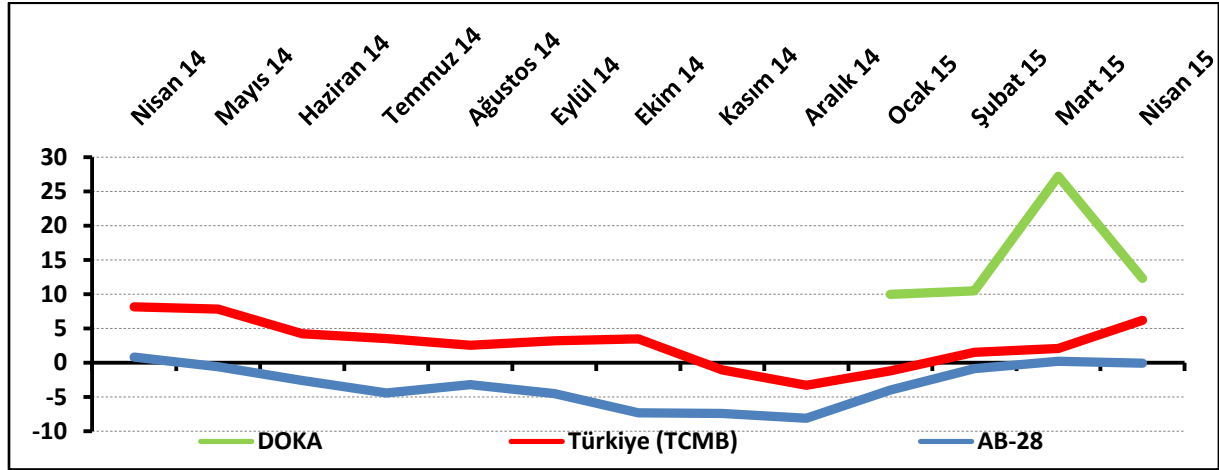
Doğu Karadeniz Çay İmalat Sanayi Güven Endeksidüştü:

Mart ayında 27,2 puan değerini alan DOKA Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi, Nisan ayında 14,9 puan düşerek 12,3 puan değerini almıştır. Türkiye genelini temsil eden imalat sanayi güven endeksi Nisan 2015'te bir önceki aya göre 4,1 puan yükselerek 6,2 puan değerini alırken Avrupa Birliği'ni temsil eden imalat sanayi güven endeksi Nisan 2015'te bir önceki aya göre 0,3 puan düşerek -0,1 puan değerini almıştır.

Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi, geçen aya göre hem Doğu Karadeniz'de hem de AB-28'de düşmüştür. Doğu Karadeniz çay imalat sanayi, Nisan 2015'te Türkiye genelinden ve AB-28'den daha iyi performans göstermiştir.

Çay İmalat Sanayi Güven Endeksinin düşmesinde; mevcut siparişlerin, stok düzeyinin düşmesi ve önümüzdeki 3 ayda çay üretim beklentisindeki düşüş etkili olmuştur.

Şekil-1. Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi karşılaştırılması* (Nisan 2014 – Nisan 2015)

*Mevsimsellikten arındırılmamış seriler

Tablo-1. Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi*

%	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2015	10,0	10,5	27,2	12,3								

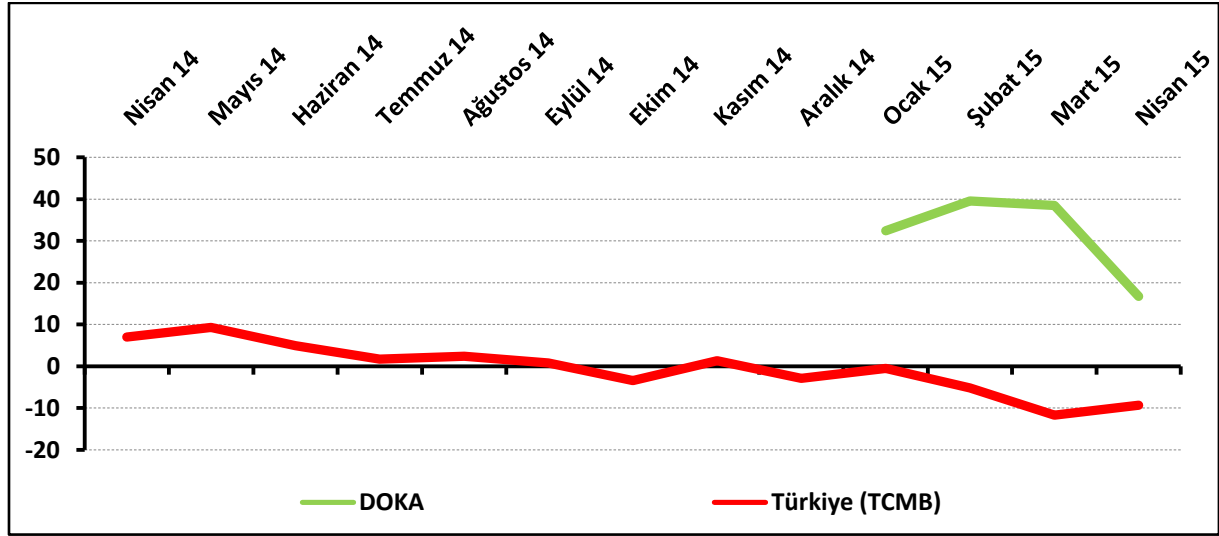
Doğu Karadeniz çayimalat sanayinin yüzde 38'i genel gidişatın iyi olduğunu düşünüyor:

Mart 2015'te 38,5 puan değerini alan çay imalat sanayideki genel gidişat Nisan 2015'te 21,8 puan düşerek 16,7 puan değerine geriledi.

Doğu Karadeniz çay imalat sanayinin yüzde 37,5'i, bir ay öncesine göre imalat sanayideki genel gidişatın daha iyi olduğunu düşünmektedir. Daha kötü olduğunu düşünenlerin oranı yüzde 20,8 olurken aynı kaldığını düşünenlerin oranı yüzde 41,7 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Çay imalat sanayideki genel gidişata bakılınca Doğu Karadeniz illerinin Türkiye geneline göre daha iyi durumda olduğu görülmüştür.

Şekil-2. Geçtiğimiz aya göre çayimalat sanayide genel gidişat* (%arttı – %azaldı) (Nisan 2014 – Nisan 2015)

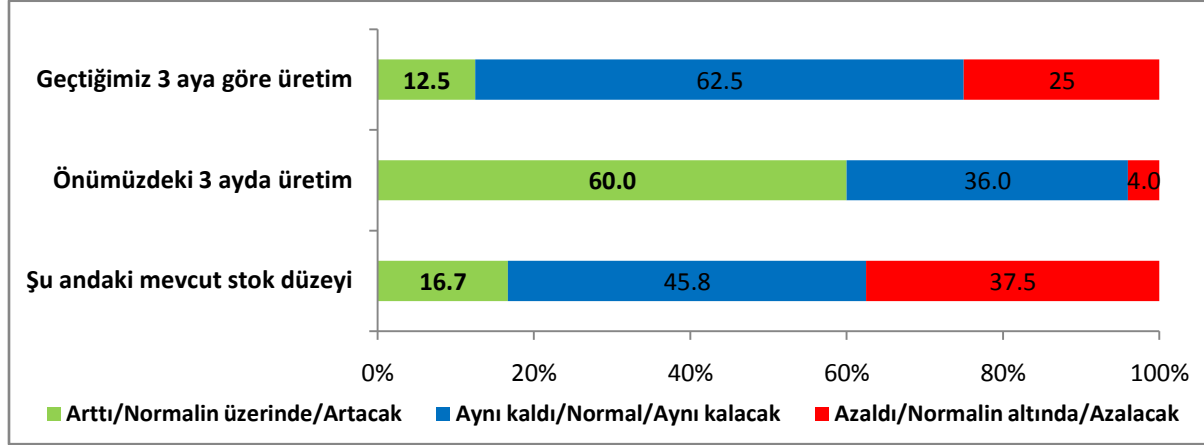

Doğu Karadeniz bölgesinde faaliyet gösteren sanayicilerin yüzde 31,8'i önümüzdeki 3 ayda kısa vadeli Türk Lirası kredi faiz oranının artmasını, yüzde 9,1'i ise düşmesini bekliyor.

Doğu Karadeniz çay imalat sanayide geçtiğimiz 3 aya göre üretim düştü:

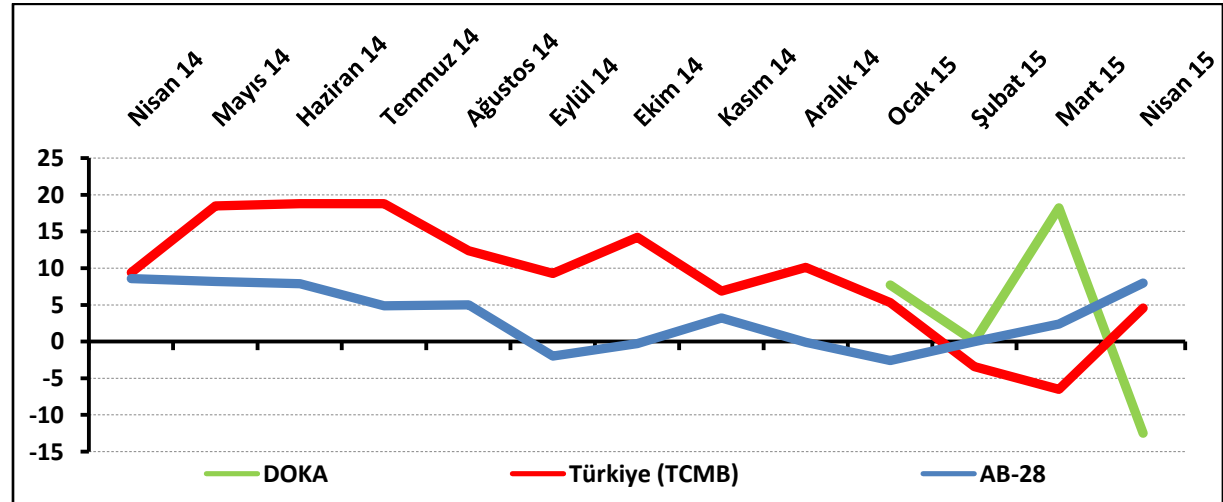
Nisan 2015'te Doğu Karadeniz'de çay imalat sanayide faaliyet gösterenlerin yüzde 12,5'i geçtiğimiz 3 aya göre üretimin arttığını ifade ederken yüzde 60'önümüzdeki 3 ayda üretimlerinin artacağını belirtmiştir. Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 45,8'i mevcut stok düzeyinin sezon için normal olduğunu ifade etmiştir.

Şekil-3. Doğu Karadeniz'de üretim ve stok durumu (%) (Nisan 2015)

Mart 2015'te yükselen geçtiğimiz 3 aya göre üretim, Nisan ayında tekrar düşüşe geçti. Nisan 2015'te geçtiğimiz 3 aya göre üretim Doğu Karadeniz'de Türkiye'den ve AB-28'den daha düşük değer aldı.

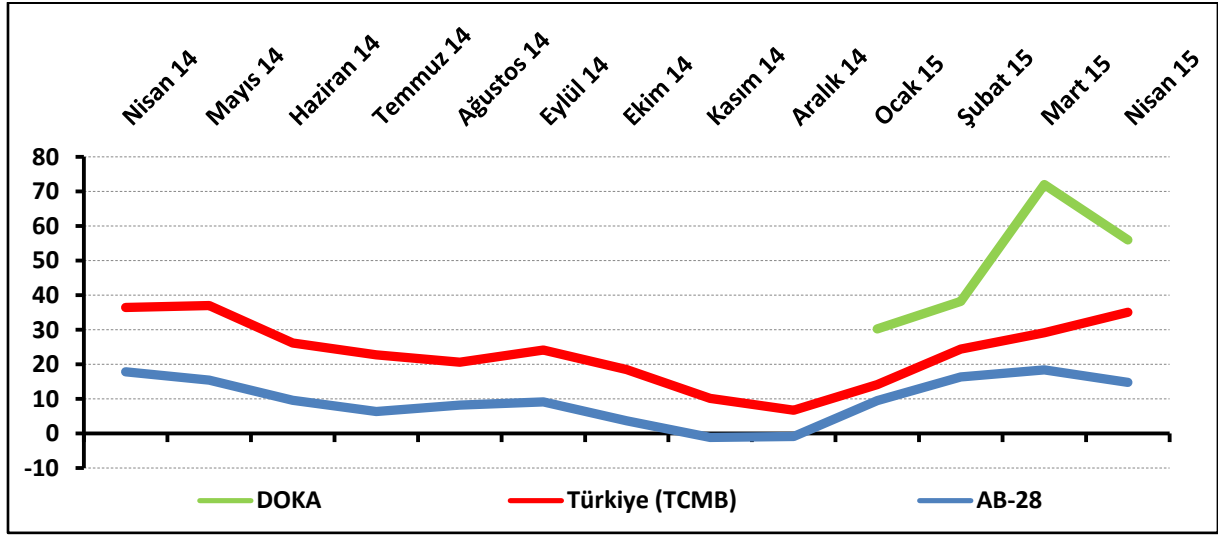
Şekil-4. Geçtiğimiz 3 aya göre üretim durumu* (%arttı – %azaldı) (Nisan 2014 – Nisan 2015)

Doğu Karadeniz çay imalat sanayinin yüzde 60'önümüzdeki dönemdeüretimin artacağını bekliyor:

Önümüzdeki 3 aydaki çay üretimi beklentisi geçen aya göre düştü. Doğu Karadeniz'de önümüzdeki 3 aydaki çay üretim beklentisi Türkiye'den ve AB'den daha yüksek bir değer aldı. Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 60'önümüzdeki 3 ayda çay üretimlerinin artacağını, yüzde 36'sı ise aynı kalacağını bekliyor.

Şekil-5.Önümüzdeki 3 aya göre çay üretim beklentisi* (%artacak – %azalacak) (Nisan 2014 – Nisan 2015)

Nisan'daDoğu Karadeniz'de kapasite kullanım oranları düştü:

Mart 2015'te Doğu Karadeniz'de kapasite kullanım oranı yüzde 46,6 iken Nisan 2015'te bir önceki aya göre 6,5 puan düşerek yüzde 40,1 olmuştur. Kapasite kullanım oranı Türkiye'de ise geçen aya göre 1,7 puan yükselerek yüzde 74,1 olmuştur.

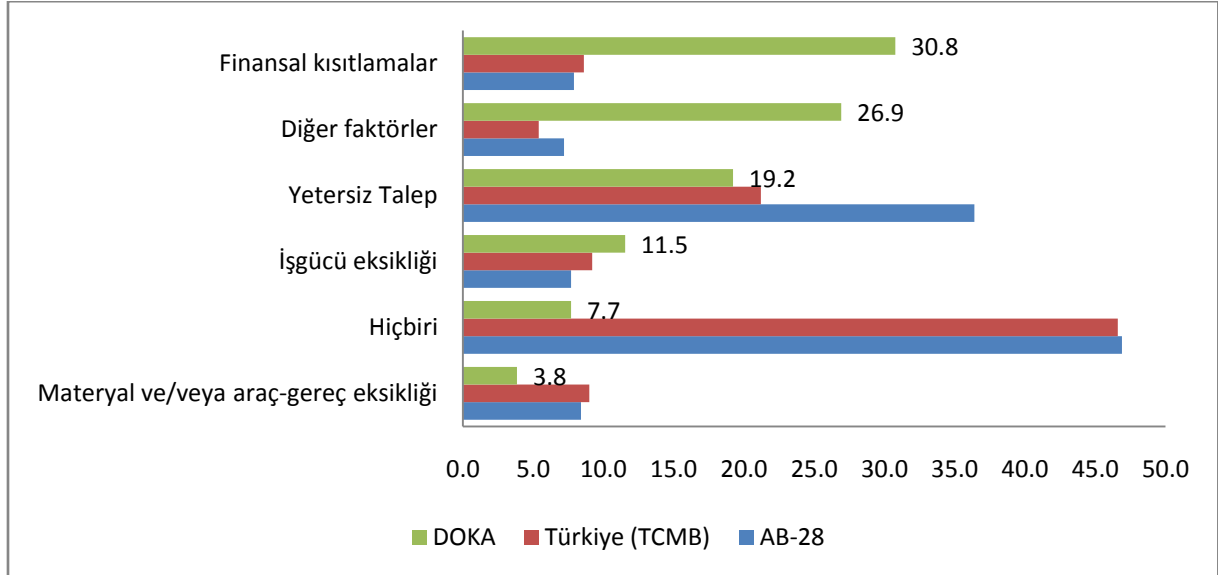
Mevcut siparişler ve taleplerde önümüzdeki aylarda beklenen değişiklikler göz önüne alındığında, imalat sanayinde faaliyet gösteren firmaların yüzde 19,2'si üretim kapasitesinin fazlasıyla yeterli olduğunu, yüzde 80,8'i de yeterli olduğunu ifade etmiştir.

Doğu Karadeniz'de çay imalat sanayinde faaliyet gösteren firmalar, mevcut siparişlerine göre 4,8 aylık üretimlerinin garanti durumda olduğunu belirtmiştir.

Doğu Karadeniz çay imalat sanayideki firmalar en çok finansal kısıtlardan şikâyet ediyor:

Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösteren firmalar, üretimlerininönündeki en büyük engelin finansal kısıtlar olduğunu düşünüyor. Firmaların yüzde 30,8'i finansal kısıtların, yüzde 26,9'u diğer faktörlerin, yüzde 19,2'si yetersiz talebin, yüzde 11,5'i işgücü eksikliğinin üretimlerini kısıtladığını ifade etmiştir. Üretimlerini kısıtlayan herhangi bir neden olmadığını ifade edenlerin oranı ise yüzde 7,7'dir.

Şekil-6.Mevcut üretimi kısıtlayan faktörler* (Nisan 2015)

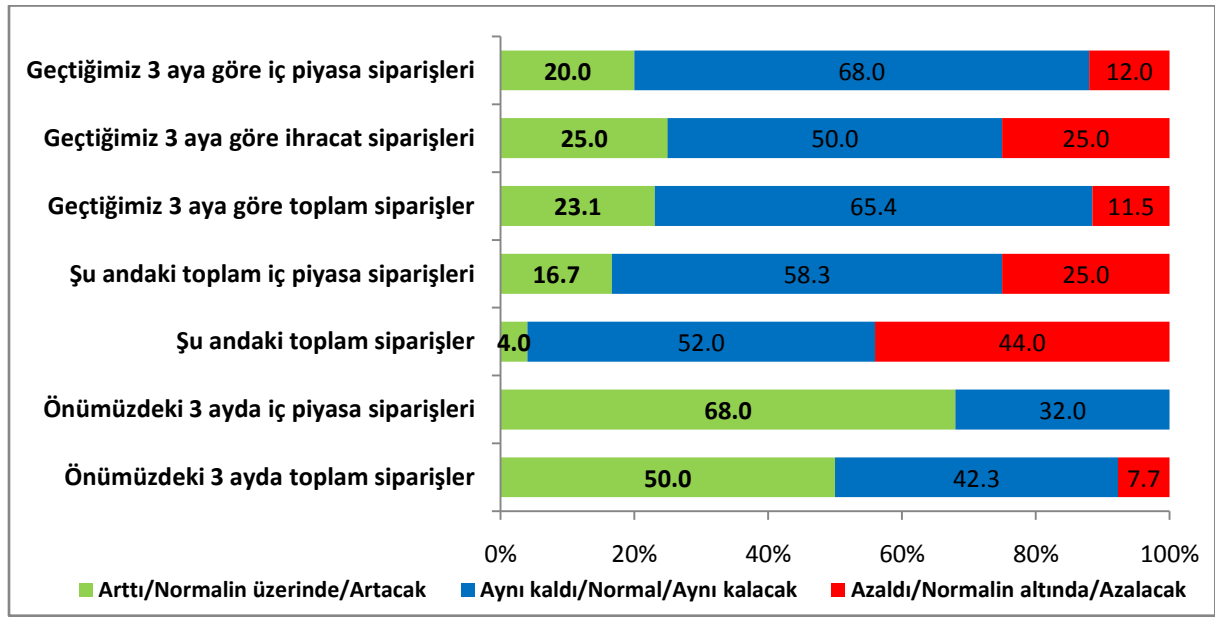
Doğu Karadeniz çay imalat sanayinin yüzde 50'si önümüzdeki dönemde siparişlerin artmasını bekliyor:

Nisan 2015'te Doğu Karadeniz'de çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 23,1'i geçtiğimiz 3 aya göre toplam siparişlerin arttığını ifade ederken yüzde 50'si önümüzdeki 3 ayda toplam siparişlerin artacağını belirtmiştir.

Önceki aylarda da olduğu gibi Doğu Karadenizli üreticilerin gelecek dönem siparişlerden umudunun geçtiğimiz dönemdeki sipariş artışlarından daha fazla olduğu görülmektedir.

Siparişlere iç piyasa ve ihracat detayında bakıldığında hem şu anda hem de önümüzdeki dönemdeki iç piyasasipariş durumu ve beklentisinin ihracat siparişlerinden daha fazla olduğu görülmektedir.

Şekil-7.Doğu Karadeniz'de sipariş durumu (%) (Nisan 2015)

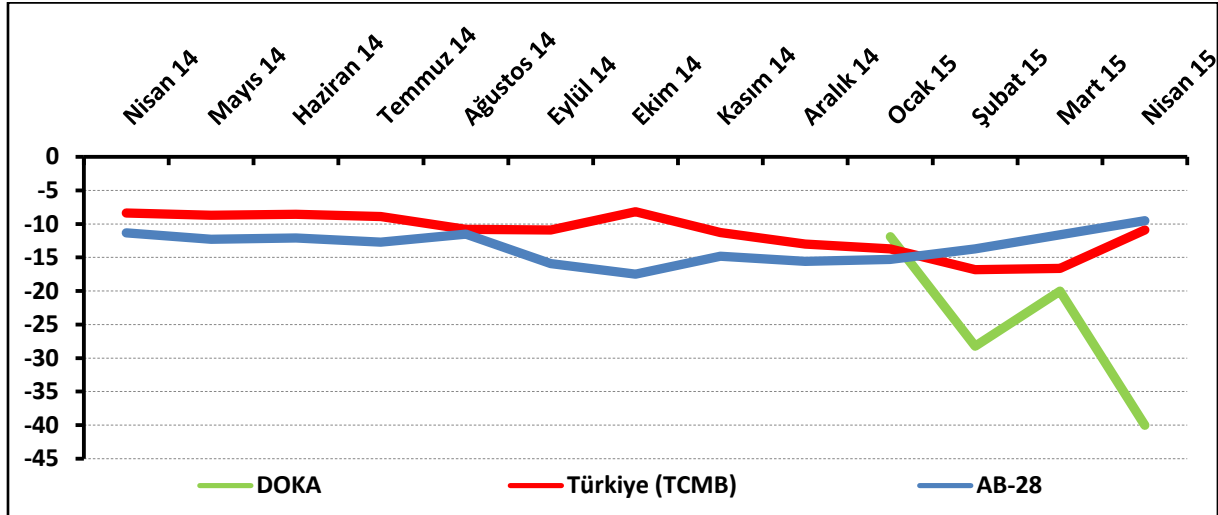

Doğu Karadeniz çay imalat sanayindeki firmaların yüzde 16,7'si geçtiğimiz 3 aya göre iç piyasada rekabetçi durumlarının arttığını, yüzde 62,5'i aynı kaldığını ve yüzde 20,8'i ise rekabetçi durumlarının azaldığını düşünmektedirler.

Doğu Karadeniz’de mevcut sipariş miktarı geçen aya göre düştü:

Doğu Karadeniz’de çay imalat sanayinde şu andaki toplam sipariş miktarı geçen aya göre düşmüştür. Doğu Karadeniz’de çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 4’ü mevcut siparişlerin normalin üzerinde, yüzde 52’si normal seviyede, yüzde 44’ü ise normalin altında olduğunu ifade etmiştir. Doğu Karadeniz’de şu andaki toplam sipariş miktarı, AB-28 ve Türkiye’den daha düşük bir değer değer almıştır.

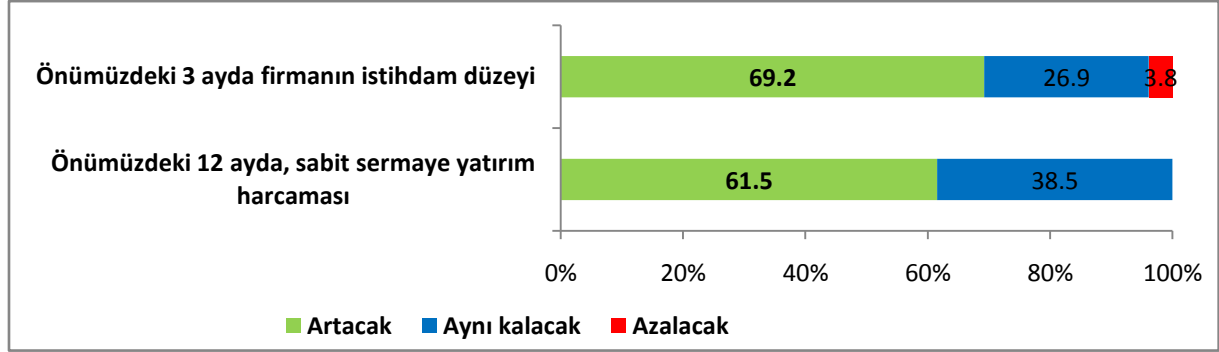
Şekil-8.Şu andaki toplam sipariş düzeyi* (%normalin üzerinde – %normalin altında) (Nisan 2014 – Nisan 2015)

Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde istihdam beklentisi artmaya devam ediyor:

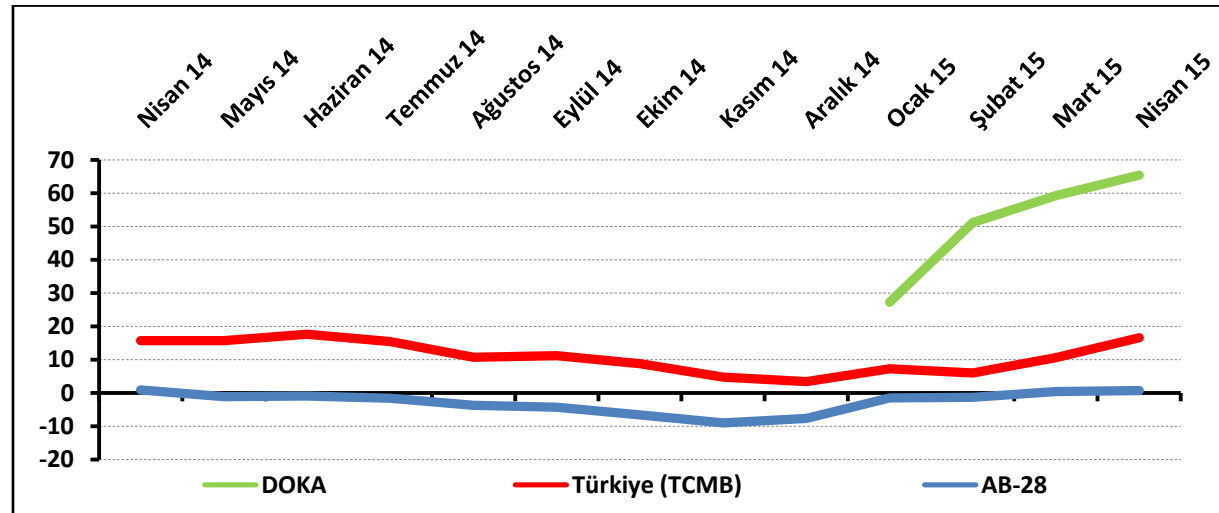
Nisan 2015'te Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 69,2'si önümüzdeki 3 ayda istihdamını artıracaklarını, yüzde 61,5'i de önümüzdeki 12 ayda sabit sermaye yatırım harcamalarının artacağını belirtmiştir. Önümüzdeki 3 ayda istihdam beklentisinde geçen aya göre artış yaşanmıştır.

Şekil-9. Doğu Karadeniz'de istihdam ve yatırım (%) (Nisan 2015)

Nisan 2015'te Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 27'si önümüzdeki 3 ayda istihdam düzeylerinin değişmeyeceğini düşünüyor. Önümüzdeki 3 aya ilişkin istihdam beklentisi Doğu Karadeniz'de Türkiye genelinden ve AB-28'den daha yüksek bir değer almıştır.

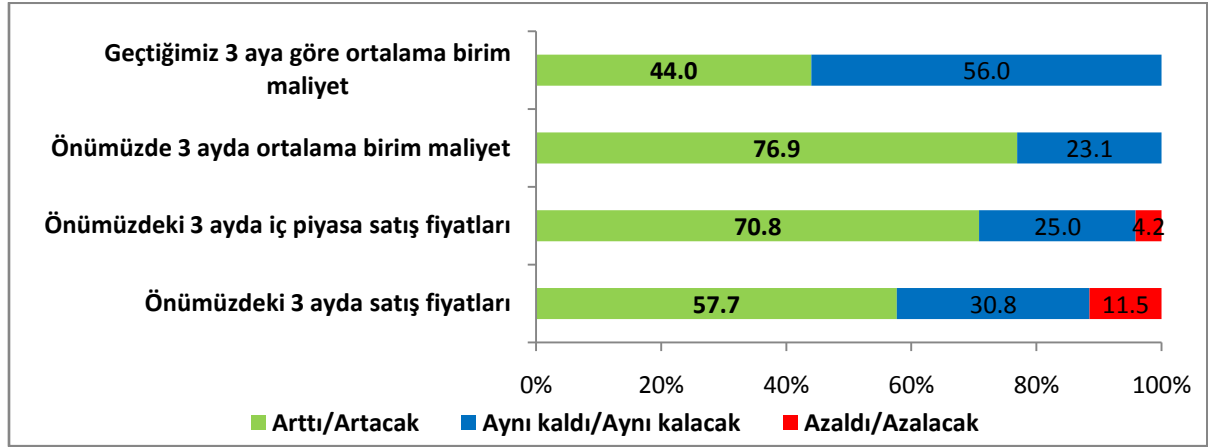
Şekil-10. Önümüzdeki 3 aydaki istihdam beklentisi*(%artacak – %azalacak) (Nisan 2014 – Nisan 2015)

Doğu Karadeniz’de çay imalat sanayinin yüzde 44’ü ortalama birim maliyetlerinin arttığını ifade ediyor:

Nisan 2015’te Doğu Karadeniz çay imalat sanayide faaliyet gösterenlerin yüzde 44’ü geçtiğimiz 3 aya göre ortalama birim maliyetin arttığını, yüzde 76,9’u ise önümüzdeki 3 ayda ortalama birim maliyetlerinin artacağını beklediğini ifade etmiştir. Doğu Karadenizli üreticilerin yüzde 57,7’si ise önümüzdeki 3 ayda satış fiyatlarının artacağını ifade etmiştir.

Şekil-11. Doğu Karadeniz’de maliyet ve satış fiyatı (%) (Nisan 2015)

Doğu Karadeniz çay imalat sanayinin gelecek dönem beklentileri Türkiye genelinden daha yüksek:

Doğu Karadeniz çay imalat sanayi güven endeksi sorular bazında incelendiğinde önümüzdeki döneme ilişkin beklentilerde ve geçmiş döneme yönelik göstergelerde geçen aya göre düşüş yaşandığı görülmektedir. Doğu Karadeniz, gelecek dönemdeki tüm göstergelerde Türkiye genelinden daha iyi performans sergilemiştir.

Tablo-2¹.Çay imalat Sanayi Güven Endeksi Göstergeleri balans değerleri (Nisan 2015)

Balans değerleri (Olumlu – Olumsuz)	Bir önceki aya göre değişim (Doğu Karadeniz)	Doğu Karadeniz (Endeks)	Türkiye (Endeks)	AB-28 (Endeks)
Geçtiğimiz 3 aya göre çay üretimi	-30,7	-12,5	4,6	8,0
Önümüzdeki 3 ayda çay üretimi	-16,0	56,0	35,1	14,8
Şu andaki mevcut stok düzeyi ²	-8,8	20,8	-5,6	-5,6
Geçtiğimiz 3 aya göre iç piyasa siparişleri	-18,1	8,0	3,1	
Geçtiğimiz 3 aya göre toplam siparişler	-13,5	11,5	3,4	
Şu andaki mevcut iç piyasa siparişleri	-20,3	-8,3	-8,2	
Şu andaki toplam siparişler	-20,0	-40,0	-10,9	-9,5
Önümüzdeki 3 ayda iç piyasa siparişleri	2,8	68,0	31,3	
Önümüzdeki 3 ayda toplam siparişler	-29,7	42,3	34,2	13,2
Önümüzdeki 3 ayda firmanızın istihdam düzeyi	6,1	65,4	16,5	0,7
Önümüzdeki 12 ayda, sabit sermaye yatırım harcamanız	-5,2	61,5	6,5	
Geçtiğimiz 3 aya göre ortalama birim maliyet	-16,0	44,0	38,7	
Önümüzdeki 3 ayda ortalama birim maliyet	-3,9	76,9	32,3	
Önümüzdeki 3 ayda iç piyasa çay satış fiyatları	5,8	66,7	25,4	
Önümüzdeki 3 ayda çay satış fiyatları	-15,3	46,2	20,9	-0,7
Çay imalat sanayideki 1 ay öncesine göre genel gidişat	-21,8	16,7	-9,3	

¹Tablo 2'deki (-) değerler negatif beklentilerin pozitif beklentilerden fazla olduğunu ifade etmektedir.

²Stok düzeyinde pozitif değer stok düzeyinin normalin altında olduğunu ifade etmektedir.